

IN MEMORIAM

Prof. dr. Božena Ravnihar, dr.med.
1914 – 2002

Sklenilo se je življenje prof. dr. Božene Ravnihar-Nataše, partizanske zdravnice, nestorice slovenske onkologije in zaslužne profesorice Medicinske fakultete. Življenska pot prof. Ravniharjeve je bila bogata in plodna. Čeprav je ni mogoče zajeti v kratkem, mi dovolite, da se skupaj spomnimo nekaterih podatkov iz njenega ustvarjalnega življenja.

Rojena je bila 18. marca 1914 v Ljubljani. Osnovno in srednjo šolo je dokončala v Ljubljani, kjer je pričela s študijem medicine. Študij je nadaljevala v Pragi in promovirala 26. junija 1940 v Beogradu.

28.5.1942 je odšla v partizane, kjer je bila vodja in upravnik partizanskih bolnišnic. Tudi po vojni je nadaljevala z delom v Sanitetskem oddelku vojnih oblasti. Za svoje delo med II. svetovno vojno je bila odlikovana z redom hrabrosti, z redom partizanske zvezde in z redom zaslug za narod. Bila je nosilka partizanske spomenice 1941.

Leta 1946 je bila imenovana za vodjo laboratorijev na Onkološkem inštitutu v Ljubljani. Izpopolnjevala se je v Stockholmu, Copenhagnu in Parizu. Specializacijo iz radioterapije in onkologije je opravljala v ZDA kot štipendist Svetovne zdravstvene organizacije (WHO). Po vrnitvi iz tujine je poleg dela v patohistološkem laboratoriju prevzela tudi vodstvo rentgenske terapije.

Leta 1961 je postala strokovna pomočnica direktorja Onkološkega inštituta. Od leta 1963 je bila vršilec dolžnosti direktorja inštituta, 30. januarja 1964 pa je postala direktorica inštituta.

Onkološki inštitut je potem vodila celih 18 let do leta 1982. Upokojila se je 18. marca 1984. Tudi po upokojitvi je bila aktivna v svoji ustvarjalni dejavnosti.

V novembru leta 1950 so jo izvolili v naziv asistentke na Medicinski fakulteti v Ljubljani, leta 1955 za docentko in 1961 za izredno profesorico za področje radioterapije in onkologije. Za redno profesorico s tega področja jo bila izvoljena leta 1971. V letih 1964-82 je bila predstojnica Katedre za onkologijo in radioterapijo.

Medicinska fakulteta ji je podelila naziv zaslužne profesorice 19. junija 1984.

Znanstveno in strokovno delo prof. Ravniharjeve je obsežno, napisala je več kot 300 prispevkov s praktično celotnega področja onkologije. Znanstvena dela zajemajo

klinično problematiko raka, predvsem s področja radioterapije, epidemiologije raka, organizacije boja proti raku. Uvedla je številne novosti v zdravljenju - obsevanje pljučnega raka z Betatronom, kombinirano zdravljenje pljučnega raka z obsevanjem in kemoterapijo, kombinirano zdravljenje karcinomov v področju glave in vratu s teleterapijo in brahiterapijo. S svojimi deli je predvsem oblikovala obsevalne metode in metodologijo njihove evaluacije ter ocenjevala rezultate.

Izredno tehtni so njeni znanstveni izsledki s področja epidemiologije, saj je bila vodja številni mednarodnih projektov s področja pljučnega raka in raka dojke. S področja epidemiologije je zastavila in razvila epidemiološke metode za programiranje detekcije in kontrolo njene uspešnosti. V svojih delih

je tudi sicer sistematično obravnavala celotno problematiko organiziranega boja proti raku.

Bila je pobudnik, ustanovitelj in dolgoletni vodja Registra raka Slovenije, ki je bil med prvimi populacijsko podprtimi centri v Evropi.

Prav z deli na podlagi znanstvenih dognanj na posameznih področjih dejavnosti boja proti raku, to je na področju preventive, detekcije, diagnostike in terapije, rehabilitacije in epidemiologije je dala smernice za organizacijo onkološke službe pri nas, pa tudi v evropskem okviru, saj je bila aktivni soustvarjalec boja proti raku v okviru Svetovne zdravstvene organizacije in Mednarodne zveze za boj proti raku (UICC).

Aktivno se je borila tudi za izgradnjo oziroma dograditev novega Onkološkega inštituta kot funkcionalnega vseobsegajočega centra za raka, kar ji je deloma uspelo v 70 letih z objektom TRT. Žal ji je smrt preprečila, da bi doživela izpolnitev dolgoletni sanj o novem dograjenem inštitutu

Postavila je načela in smernice organizacije raziskovalnega dela v zdravstvu in na inštitutu, kar je doprineslo, da je že na začetku njenega vodenja Onkološkega inštituta le-ta z odlokom tedanjega Ministrstva za znanost postal tudi raziskovalna organizacija.

Na pedagoškem področju je bilo njeno delo izredno uspešno. Oblikovala je pouk predmeta Onkologija in radioterapija v smislu multidisciplinarnosti in timskega dela na Katedri za Onkologijo in radioterapijo Medicinske

fakultete v Ljubljani, ki ga gojimo in razvijamo tudi naprej. Predstojnica katedre je bila od 1964 do 1982. Bila je pobudnik in je tudi pripravila program o fizikalnih in bioloških osnovah radioterapije, ki se je nato izvajal na Inštitutu za nuklearne vede v Vinči pri Beogradu. Izdelala je tudi prvi program specializacije iz radioterapije, ki je bila v tedanjih časih pionirski dosežek tudi za Evropo.

V nekdanji Jugoslaviji je bila kreatorka politike na področju boja proti raku, predsednica ali članica številnih komisij in odborov. V sedemdesetih letih je bila predsednica združenja kancerologov Jugoslavije. Nepogrešljiva je tudi njena vloga mentorice in svetovalke celi generaciji sodelavcev v nekdanji Jugoslaviji, Sloveniji in na Onkološkem inštitutu.

Pod njenim vodstvom je Onkološki inštitut postal velika, sodobna zdravstvena, znanstveno raziskovalna in pedagoška osrednja republiška ustanova za zdravljenje raka.

Bila je tudi prvi glavni urednik revije *Radiologia* jugoslavica, ki je začela izhajati leta 1964, sicer pa so jo povabili zaradi njenega mednarodnega ugleda tudi v številne uredniške odbore tujih revij. Mnoga domača in mednarodna strokovna združenja so jo imenovala za častno članico in ji podelila priznanja.

Čeprav marsikdaj velja za velike ljudi pregovor *Nemo propheta in sua patria*, je bilo njeno ustvarjalno delo spoznano tudi s strani širše družbene skupnosti. O tem

pričajo tudi državna odlikovanja ter javne nagrade in priznanja. Naj navedem samo nekatera - Leta 1974 je prejela najvišje zvezno priznanje nagrado AVNOJ, leta 1978 je bila odlikovana z Redom republike z zlatim vencem. Imenovana je bila za častno članico Kancerološke sekcije Slovenije, Združenja kancerologov Jugoslavije, Zveze zdravniških društev Slovenskega zdravniškega društva.

Najbrž sem o tako bogatem ustvarjalnem življenju več izpustil kot povedal, vendar že ti drobci govorijo o veličini prof. dr. Božene Ravnihar, ki je prehodila pot partizanske zdravnice, onkologinje, profesorice medicinske fakultete, nestorice boja proti raku v Sloveniji in dolgoletne direktorice Onkološkega inštituta.

In ne nazadnje – predvsem je bila velik človek, ki je znala prisluhniti našim težavam, za vsakogar je našla trenutek in besedo za pomoč. Znala nas je pokarati in pohvaliti. Onkološki inštitut je bil njena velika družina.

Prof. dr. Božena Ravnihar je zaključila svojo bogato življenjsko pot, vendar je za nas postala legenda. Ostala bo v spominu in srcih, saj legende nikoli ne umro.

ZR

